

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská republika
2007-2013

Budujeme partnerstvá

Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

Koordinované cezhraničné činnosti ochrany prírody pozdĺž maďarsko-slovenského úseku Dunaja
HUSK/1101/2.2.1/0133

6

Hrušovská zdrž

Hrušovská zdrž je súčasťou Vodného diela Gabčíkovo uvedeného do prevádzky v roku 1992. Vodné dielo práve v tejto oblasti, na okolí bývalej usadlosti Hrušov poškodilo podunajské lužné lesy najviac - ľavostranné ramená Dunaja a lesy od Kalinkova po Mliečno (súčasť Šamorína) boli zaliate zdržou. Namiesto rozsiahlej a členitej ramennej sústavy sa tu dnes nachádza veľká súvislá vodná plocha o rozlohe približne 25 km² (plocha celej Hrušovskej zdrže). Postupom času sa situácia mierne zlepšuje tým, že ukladaním vyťažených sedimentov tu postupne vznikajú tzv. vtáčie ostrovy. Tie spolu s plytkou zátokou pri Kalinkove poskytujú priestor pre hniezdenie a zimovanie mnohých druhov vodných vtákov.

Hrušovská zdrž je súčasťou Chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy.

Za desaťročia zmien druhovej skladby sa pre prežívanie niektorých druhov zdrž stala kľúčovou lokalitou. Krdle zimujúcich chochlačiek vrkočatých a sivých dosahujú najvyššie počty v strednej Európe. Zimujúce hlaholky severské (*Bucephala clangula*) dokonca vytvárajú na Hrušovskej zdrži v tuhých zimách najväčšie zhromaždiská v Európe. Je však potrebné podotknúť, že na iných úsekoch Dunaja na Slovensku jej počet poklesol, pravdepodobne tak došlo hlavne k presunu zimujúcich krdľov na rozľahlejšiu vodnú plochu.

Hrušovská zdrž je významná aj pre hniezdiace druhy avšak viaceré druhy, ktoré v území hniezdili pred výstavbou vodného diela sa stále do územia nevrátili (chochlačka bieloooká (*Aythya nyroca*), haja tmavá (*Milvus migrans*) a iné), preto aj dnes je problematická otázka negatívnych dopadov a snaha o ich zmiernenie aktuálna napriek novonadobudnutému významu pre zimujúce vtáčstvo. Dnes je pre hniezdiace druhy významná zdrž predovšetkým pre čajku čiernohlavú, ktorej kolónia na Vtáčom ostrove je najväčšia v strednej Európe, pričom tento druh inde v Európe hniezdi len ostrovčekovite. Zdrž je zároveň najvýznamnejším hniezdiskom rybára riečného (*Sterna hirundo*) na Slovensku.

Od napustenia Hrušovskej zdrže sa skladba zimujúceho vtáčstva na nej intenzívne vyvíja a mení. Pribudli nielen na Slovensku bežné druhy kačíc a chochlačiek, ale začali sa objavovať aj druhy, ktoré predtým na Slovensku nezimovali a ich status v minulosti bol klasifikovaný ako globálne ohrozené druhy.

Takým je napríklad kormorán malý (*Phalacrocorax pygmeus*). Prvý záznam na Dunaji sa objavil v zime 1994/95, predtým sa na Slovensku vyskytoval skôr výnimočne (na rybníkoch Senné a pár ďalších lokalitách). Avšak po spomínanej zime začala jeho početnosť rásť a zastavila sa až v zime 2008. Zaujímavé tiež je, že jeho výskyt v zimnom období je viazaný na Slovensku takmer výlučne na zdrž a inde sa objavuje len sporadicky. Jeho pozorovanie je tu od decembra do februára viac-menej isté.

Kormorán malý však nie je jediný vzácnejší druh, ktorý tu láka birdwatcherov, resp. u ktorého by končil výpočet druhov zimujúcich tu v rámci Slovenska neobvykle početne. V niektorých zimách sa tu početnejšie ako inde na Slovensku objavujú aj chochlačky morské (*Aythya marila*) a turpany tmavé (*Melanitta fusca*). Okrem chochlačiek a turpana je možné tu zastihnúť stovky kačíc hvízdavých (*Anas penelope*), chriplavých (*Anas strepera*) a keď prituhne, zo severu sa sem sťahujú stovky potápačov malých (*Mergellus albellus*) a p. veľkých (*Mergus merganser*). Pravidelne sa však v takýchto obdobiach vyskytnú aj iné vzácne druhy, ako napr. ľadovka dlhochvostá (*Clangula hyemalis*), potáпка červenokrú (*Podiceps grisegena*), potáпка čiernokrú (*Podiceps nigricollis*), potáпка ušatá (*Podiceps auritus*), potáplice (*Gavia sp.*) a vzácnejšie aj iné druhy.

volavka popolavá
(*Ardea cinerea*)

lyska čierna
(*Fulica atra*)

Obzvlášť v tuhých zimách vyniká výhoda nezamrzajúceho Dunaja najviac, keď je zdrž viac-menej jedinou lokalitou na Slovensku, ktorá nezamrzá a kde sa dajú pozorovať tisícové krdle vodných vtákov. V tomto období v tuhších zimách, keď začne zdrž zamrzáť tiež sa vtáky skoncentrujú do veľmi hustých krdlov, kde neustálym pohybom a potápaním udržiavajú nezamrznuté oká vody, ktoré im umožňujú prečkať najťažšie obdobie.

Zima však nie je jediným obdobím, kedy návšteva lokality môže priniesť birdwatcherom zaujímavé pozorovania. Jarná migrácia s intenzívnym ťahom čoríkov čiernych (*Chlidonias niger*), keď je možné naraz pozorovať na lokalite aj vyše 1000 ex. spolu s desiatkami čoríkov bahenných (*Chlidonias hybridus*) a bielokrídlych (*Chlidonias leucopterus*) umožňuje pozorovanie vzácných druhov v príjemnejšom počasí. V rovnakom období tiahnu aj čajky malé (*Larus minutus*) hniezdiace v strednom a severnom Rusku a Fínsku, ktorých maximum zistené na zdrži bolo doposiaľ 1200 ex. Nevýhodou u tohto ťahu je, že často trvá len pár dní a termín sa každý rok mierne posúva.

Počas hniezdného obdobia je limitujúcim faktorom charakter brehov zdrže osadených betónovými panelmi, prípadne zaliatych priamo asfaltom (okrem hornej časti so štrkovými brehmi) a preto sa všetok život v tomto období sústreďuje okolo vtáčích ostrovov, na ktorých hniezdi aj najväčšia slovenská kolónia čajok čiernohlavých (*Ichthyæetus (Larus) melanocephalus*) – v roku 2014 to bolo až 260 párov. V tomto hniezdnom období je možné pozorovať aj neskorý (resp. skorý) ťah bahniakov, ďalej tiež druhov ako pobrežník hrdzavý (*Calidris canutus*) a krivozobý (*Calidris ferruginea*), kamenár strakatý (*Arenaria interpres*), lastúrniciar strakatý (*Haematopus ostralegus*), pobrežník belavý (*Calidris alba*) a vzáčne aj lyskonoh úzkozobý (*Phalaropus lobatus*).

Najlepšími obdobiami na pozorovanie vtákov (väčších krdlov, vzácných druhov) na Hrušovskej zdrži býva december – február, obzvlášť pri tuhších zimách. Veľké krdle je možné pozorovať aj koncom októbra a začiatkom novembra, druhové spektrum však býva chudobnejšie a hlavne chýbajú vo väčšom počte severské a morské druhy, kvôli ktorým sa tu najviac oplatí ísť (turpany, chochlačky morské, kormorány malé).

Zaujímavým obdobím je aj neskorá jarná migrácia. Kvôli ťahu čoríkov a čajok malých sa oplatí lokalitu navštíviť aj koncom apríla (posledné dni) a začiatkom mája, určite však nemá zmysel kvôli vtákom tu cestovať počas letných prázdnin. V júli a auguste je lokalita v dôsledku vysokej návštevnosti takmer bez vtákov a vtáky sa zdržujú len v okolí Vtáčích ostrovov.

Najjednoduchší prístup je na južný breh medzi bratislavskou mestskou časťou Čunovo a obcou Dobrohošť. Hneď vedľa hrádze (ktorá nie je autom prístupná) vedie cesta III. triedy. Pozorovanie vtáctva a presuny medzi lokalitami sú tak relatívne pohodlné a aj v prípade silnejšieho vetra je možné návštevy tu skôr prispôbiť podmienkam ako na severnej strane, kde sú vstupy na hrádzu len v rozstupe niekoľkých kilometrov. Na severnej strane sú vstupy najbližšie k väčším zhromažďiskám vtákov v Hamuliakove, Šamoríne a Čilistove.

Hrušovská zdrž sa nachádza len niekoľko kilometrov od diaľnice Brno – Bratislava – Budapešť, jej návšteva tak môže byť príjemným spestrením pri ceste na pozorovanie migrujúcich desaťtisícov žeriavov na Hortobágy alebo na Neziderské jazero. Kvôli ľahkej dostupnosti nezaberie pozorovanie a nájdenie vzácnějších vtákov a väčších krdlov viac ako 3 – 4 hodiny.

Do okolia Vtáčích ostrovov je vstup počas hniezdenia zakázaný, aby nedochádzalo k vyrušovaniu hniezdných kolónií. S použitím statívových ďalekohľadov však možno vtáky bezpečne pozorovať z brehu aj na týchto ostrovoch.

Niektoré ďalšie druhy vyskytujúce sa na zdrži sú napr.: labuť veľká (*Cygnus olor*), kačica chriplavka (*Anas strepera*), kačica ostrochvostá (*Anas acuta*), kačica divá (*Anas platyrhynchos*), hrdzavka potápavá (*Netta rufina*), chochlačka sivá (*Aythya ferina*), chochlačka vrkočatá (*Aythya fuligula*), chochlačka morská (*Aythya marila*), hlaholka severská (*Bucephala clangula*), potápač prostredný (*Mergus serrator*), potápačka malá (*Tachybaptus ruficollis*), potápačka chochlatá (*Podiceps cristatus*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), beluša veľká (*Ardea alba*), kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*), kormorán malý (*Phalacrocorax pygmeus*), orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), myšiak hôrny (*Buteo buteo*), slipečka vodná (*Gallinula chloropus*), lyska čierna (*Fulica atra*), žeriav popolavý (*Grus grus*), cíbik chochlatý (*Vanellus vanellus*), čajka smejiavá (*Larus ridibundus*), holub hrivnák (*Columba palumbus*), hrdlička záhradná (*Streptopelia decaocto*), ďateľ veľký (*Dendrocopos major*), žlna zelená (*Picus viridis*), sojka obyčajná (*Garrulus glandarius*), straka obyčajná (*Pica pica*), havran čierny (*Corvus frugilegus*), vrana popolavá (*Corvus cornix*), sýkorka veľká (*Parus major*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), pipiška chochlatá (*Galerida cristata*), škovránok poľný (*Alauda arvensis*), mlynárka dlhochvostá (*Aegithalos caudatus*), škorec obyčajný (*Sturnus vulgaris*), drozd čierny (*Turdus merula*), drozd trskota (*Turdus viscivorus*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*), žltouchvost domový (*Phoenicurus ochruros*), pŕhľaviar čiernohlavý (*Saxicola rubicola*), vrabec domový (*Passer domesticus*), vrabec poľný (*Passer montanus*), trasochvost horský (*Motacilla cinerea*), trasochvost biely (*Motacilla alba*), pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*).